

- naliczanie opłat
- opłata produktowa
- projekty oczyszczalni ścieków oraz sieci wodno-kanalizacyjnych
- ewidencja odpadów
- programy gospodarki odpadami
- pozwolenia zintegrowane
- pomiary i analizy
- rozpoznanie geologiczne
- operaty ochrony powietrza atmosferycznego
- pozwolenia wodnoprawne
- doradztwo z zakresu ochrony środowiska
- oceny oddziaływania inwestycji na środowisko (akredytacja Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości)
- szkolenia
- studia i plany zagospodarowania przestrzennego
- służba i szkolenia BHP

**Plan ochrony przed szkodliwością
azbestu i program usuwania
wytwarzających azbest z
terenu Gminy Dobrzyca na lata
2007-2032**

Wykonał zespół:

Kierownik projektu: mgr Anna Grabowska-Szaniec

Wykonawcy: mgr Paulina Opalińska - Mikołajczyk
mgr inż. Marzena Kalbarczyk
mgr Wioletta Bartłomiejczak
mgr inż. Michał Szklarski

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Założenia, dane wyjściowe do przygotowania planu usuwania wyrobów zawierających azbest.....	6
3. Uwzględnienie planu usuwania wyrobów zawierających azbest jako elementu gminnego planu gospodarki odpadami.....	11
4. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.....	14
4.1. Uregulowania prawne użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska.....	14
4.2. Akty prawne regulujące szczegółowo użytkowanie i usuwanie wyrobów zawierających azbest.....	15
4.3. Krajowy program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.....	18
4.4. Obowiązki i pozwolenia w zakresie postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest	21
5. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.....	25
6. Przewidywane zmiany związane z gospodarką odpadami azbestowymi.....	34
7. Ustalenie polityki, celów i zadań.....	34
8. Ustalenie długoterminowego programu strategicznego.....	34
9. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest.....	37
9.1. Ustalenie krótkoterminowego planu działań.....	37
9.2. System usuwania wyrobów zawierających azbest.....	39
9.3. Sposób i źródła finansowania działań.....	40
10. Wdrożenie planu.....	46
11. Sposób monitoringu i oceny wdrażania planu.....	46
12. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	48
13. Literatura.....	49
14. Spis tabel.....	51
15. Spis rysunków.....	51
16. Spis wykresów.....	51

1. Wstęp

Azbest to ogólna nazwa wielu różnych minerałów, występujących w formie włóknistej, głównie z grupy serpentynów i amfiboli. Generalnie przyjmuje się, że azbestami są włókniste odmiany minerałów krzemianowych występujące w przyrodzie w postaci wiązek włókien cechujących się nadzwyczajną wytrzymałością na rozciąganie, elastycznością i odpornością na działanie czynników chemicznych i fizycznych.

Dzięki od dawna znanej i cenionej odporności na wysoką temperaturę, wytrzymałość mechaniczną, trzy minerały azbestowe zyskały popularność i szerokie zastosowanie w różnego rodzaju technologiach przemysłowych w gospodarce światowej. Są to: najbardziej rozpowszechniony chryzotyl (azbest biały), w mniejszym stopniu wykorzystywany krokidolit (azbest niebieski) i jeszcze rzadziej stosowany amosyt (azbest brązowy).

Początkowo zastosowanie azbestu ograniczało się do wyrobu niepalnej papy oraz różnego rodzaju izolacji kotłów i rur. Później stosowano go jako surowiec do produkcji wyrobów włókienniczych, przędzy, sznurów, szczeliw, klocków hamulcowych, tarcz sprzęgłowych itp. Największa ilość tego surowca (około 85% całkowitego zużycia) wykorzystywana była w produkcji materiałów budowlanych, przede wszystkim do wytwarzania dachowych i elewacyjnych płyt azbestowo-cementowych, zwanych eternitem.

Azbest stosowany był na dużą skalę do połowy lat osiemdziesiątych, czyli do momentu udowodnienia szkodliwego oddziaływania tego materiału na zdrowie ludzi. Badania dowiodły rakotwórczego działania włókien azbestu, które przedostają się do organizmu z wdychanym powietrzem. Szkodliwość włókien azbestowych zależy od ich średnicy i długości. Większe włókna nie są tak szkodliwe, gdyż w większości zatrzymują się w górnych drogach oddechowych skąd są usuwane przez rzęski, natomiast włókna bardzo drobne są usuwane przez system odpornościowy. Najbardziej niebezpieczne są włókna długie ($>5\mu\text{m}$), ale cienkie ($<3\mu\text{m}$), przenikają one do dolnych dróg oddechowych, wbijają się do płuca gdzie pozostają i w wyniku wieloletniego drażnienia komórek wywołują nowotwory. Takie włókna powstają głównie podczas prowadzonych prac demontażowych, podczas szlifowania wyrobów, cięcia czy łamania płyt elewacyjnych.

Z powodu chorobotwórczego działania azbestu od 1999 roku zakazano obrotu wyrobami zawierającymi azbest (z nielicznymi wyjątkami dotyczącymi specjalistycznych wyrobów głównie na potrzeby przemysłu chemicznego bądź energetyki). Narażenie zawodowe na pył azbestowy wiązało się przede wszystkim z występowaniem chorób układu oddechowego: azbestozy (pylicy azbestowej), zmian opłucnowych, międzybłonna opłucnej oraz raka płuc. Choroby te mają długi okres inkubacji i mogą ujawnić się nawet po 30 latach od chwili wchłonięcia włókien.

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, przyjmując jako kryterium zawartość azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

Klasa I – obejmuje wyroby o gęstości mniejszej niż 1000 kg/m³, definiowane jako miękkie zawierające powyżej 20% azbestu i małą ilość lepiszcza. Wyroby te ulegają łatwo uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia stwarzając poważne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. Do klasy tej zalicza się wyroby takie jak: koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, materiały i wykładziny cierne.

Klasa II – obejmuje materiały o gęstości powyżej 1000 kg/m³, które zawierają azbest w ilości poniżej 20%. Włókna azbestowe w tych wyrobach są mocno związane i nawet w przypadku mechanicznego uszkodzenia materiału w stosunkowo niewielkiej ilości przedostają się do otoczenia. Wyroby tej klasy są odporne na destrukcję, a duże niebezpieczeństwo zanieczyszczenia środowiska i zagrożenia zdrowia ludzkiego występuje przy ich obróbce mechanicznej (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku rzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Do tego typu materiałów zaliczane są płyty azbestowo – cementowe faliste i płyty azbestowo- cementowe „karo” jak również płyty płaskie powszechnie stosowane w budownictwie. Z wyrobów azbestowo – cementowych produkowane były również rury wodociągowe i kanalizacyjne oraz przewody kominowe.

Wyroby zawierające azbest z chwilą ich usunięcia z miejsca występowania stają się odpadami, które zostały zakwalifikowane jako odpady niebezpieczne. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, załącznik nr 1 do rozporządzenia, następujące rodzaje odpadów zawierających azbest zaliczono do odpadów niebezpiecznych:

1. Kod 06 07 01 podgrupa: odpady z produkcji przygotowania, obrotu i stosowania chlorowców i chemicznych procesów przetwórstwa chloru.
Rodzaj: odpady azbestowe z elektrolizy
2. Kod 06 13 04 podgrupa: odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych
rodzaj: odpady z przetwarzania azbestu
3. Kod 10 11 81 podgrupa: odpady z hutnictwa szkła
rodzaj: odpady zawierające azbest
4. Kod 10 13 09 podgrupa: odpady z produkcji spoiw mineralnych, w tym cementu, wapna i tynku oraz wytworzonych z nich wyrobów
rodzaj: odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo- cementowych

5. Kod 15 01 11 podgrupa: odpady opakowaniowe
rodzaj: opakowania z metali zawierających niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
6. Kod 16 01 11 podgrupa: zużyte lub nie nadające się do użytkowania pojazdy, odpady z demontażu, przeglądu i konserwacji pojazdów
rodzaj: okładziny hamulcowe zawierające azbest
7. Kod 16 02 12 podgrupa: odpady z urządzeń elektrycznych i elektronicznych
rodzaj: zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
8. Kod 17 06 01 podgrupa: materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest
rodzaj: materiały izolacyjne zawierające azbest
9. Kod 17 06 05 podgrupa: materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest
rodzaj: materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Szacuje się, że na terenie Polski 85% azbestu znajduje się w wyrobach budowlanych. Wyroby te były bardzo popularne w latach 70-tych i 80-tych głównie na wsiach. Obecnie w Polsce samych płyt azbestowo - cementowych jest około 1,5 mld m². W polskich warunkach graniczny okres bezpiecznego użytkowania wyrobów z szarej płyty dachowej elewacyjnej czy też malowanej płyty elewacyjnej wynosi 30 lat. Okres bezpiecznego użytkowania innych wyrobów zawierających azbest jest z reguły krótszy.

Bardzo istotną sprawą przy pokryciach dachowych z eternitu był montaż i konserwacja. Z uwagi jednak na fakt, że wiele prac prowadzonych było systemem gospodarczym, występowały liczne błędy w montażu powodujące odkształcanie, a w efekcie pękanie płyt. Uważa się, że prawidłowo zamontowanych i konserwowanych okresowo płyt jest niewiele i stanowią one niewielki procent ogólnej masy pokryć dachowych z eternitu. Jeżeli płyty azbestowo-cementowe są w dobrym stanie technicznym i nie są poddawane działaniom mechanicznym (np. łamanie lub poddawane jakiegokolwiek obróbce mechanicznej) nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Groźne jest uwalnianie włókien azbestowych do powietrza, kiedy zachodzi niebezpieczeństwo ich wdychania. Emisja może wystąpić podczas eksploatacji płyt azbestowo - cementowych w złym stanie technicznym (np. popękanych) i podczas usuwania płyt azbestowo - cementowych z budynków bez odpowiednich zabezpieczeń. Dlatego usuwaniem odpadów zawierających azbest mogą zajmować się jedynie wyspecjalizowane w tym

zakresie firmy, posiadające odpowiedni sprzęt jak również przeszkoloną kadrę.

W tym kontekście usuwanie pokryć dachowych i innych materiałów budowlanych zawierających azbest będzie procesem długotrwałym i kosztownym, który musi być rozłożony na wiele lat, realizowanym ze szczególnym zachowaniem bezpieczeństwa i higieny pracy. W związku z tym problem pogarszania się stanu technicznego wyrobów azbestowo - cementowych, w miarę upływu czasu będzie narastać. Jest to ważny argument na rzecz rozpowszechniania, stosowania i egzekwowania właściwych, bezpiecznych metod eksploatacji, usuwania, transportu i unieszkodliwiania odpadów powstałych z tych wyrobów oraz uświadamiania ludności jakie zagrożenia niesie ze sobą azbest.

2. Założenia, dane wyjściowe do przygotowania planu usuwania wyrobów zawierających azbest

Ogólne informacje o gminie

Gmina Dobrzyca leży w południowej części województwa wielkopolskiego, na Nizinie Wielkopolskiej, stanowiąc część Wysoczyzny Kaliskiej. Położona jest 12 km na zachód od Pleszewa przy drodze Pleszew - Koźmin i 17 km od Jarocina, od Poznania - stolicy Wielkopolski dzieli gminę ok. 95 km. Administracyjnie gmina należy do powiatu pleszewskiego, zajmując obszar 116,5 km².

Rys 1. Plan gminy Dobrzyca (źródło: www.dobrzyca.pl)

System osadniczy gminy tworzy 16 wsi sołeckich (tab 1), obejmujących 20 wsi, które zamieszkuje 8,5 tys. mieszkańców.

Tabela 1. Wykaz wsi sołeckich w gminie Dobrzyca

Lp.	Nazwa miejscowości	Lp.	Nazwa miejscowości	Lp.	Nazwa miejscowości
1.	Czernuszka	7.	Karminek	12.	Sośnic
2.	Dobrzyca	8.	Karminiec	13.	Sośniczka
3.	Fabianów	9.	Koźminiec	14.	Strzyżew
4.	Galew	10.	Lutynia	15.	Trzebin
5.	Izbiczno	11.	Polskie Olędry	16.	Trzebowa
6.	Karmin				

Gmina Dobrzyca ma charakter rolniczo-przemysłowy z wysokim poziomem produkcji rolnej i dużą aktywnością gospodarczą. Ukształtowanie terenu gminy jest wyraźnie nizinne, występują liczne obszary dolinne, które sprzyjają produkcji rolniczej. W użytkowaniu gruntów dominują grunty orne (86%), stosunkowo mało jest natomiast łąk, pastwisk i lasów. W przeważającej części gminy występują dobre i bardzo dobre gleby. Są to gleby brunatne, wytworzone z piasków gliniastych. Przeważa III klasa bonitacyjna gleb, stanowiąca 56,3% ogólnej powierzchni gruntów rolnych. W związku z występowaniem urodzajnych gleb, obszar gminy zaliczony jest do regionu intensywnej produkcji rolniczej, a rolnicy osiągają wysokie plony.

Obszar gminy jest zasobny w surowce ilaste, jednak ich eksploatację ograniczają gleby dobrych klas bonitacyjnych. Do udokumentowanych złóż surowców należą m.in.: złoża glin zwałowych i ilów pliocénskich w Fabianowie oraz złoża gazu ziemnego na terenie wsi Lutynia.

Głównym ciekim w granicach gminy jest rzeka Lutynia, której dolina rzeczna wraz z dolinkami bocznymi stanowią ważne ciągi ekologiczne o wysokiej aktywności przyrodniczej. Rzekę Lutynię charakteryzują nierównomierne i niskie przepływy, co czyni ją podatną na zanieczyszczenia. Stan sanitarny cieków wodnych na obszarze gminy jest zły z powodu nieuregulowanej gospodarki wodno-ściekowej. Wschodnia część gminy leży w obrębie obszaru zasobowego wód podziemnych poziomu czwartorzędowego. Z wód tych zaopatrywana jest ludność gminy.

Gmina Dobrzyca charakteryzuje się bardzo niskim wskaźnikiem lesistości, wynoszącym 7,2% powierzchni gminy. Największy kompleks leśny występuje w południowo-wschodniej części gminy, a jest to las mieszany z drzewostanem w wieku ok. 80 lat. Lasy te wchodzi w skład obszaru chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie”, który utworzono rozporządzeniem Wojewody Kaliskiego z dnia 22 stycznia 1993 r. dla ochrony unikalnych w skali europejskiej lasów dębowych z charakterystyczną fitytosocjologią zespołów roślinnych występujących w tym rejonie. Młodniki występują jedynie w zachodniej części gminy, a w ich drzewostanie znajduje się głównie sosna, buk, klon, grab i modrzew. W dolinach rzecznych występują podmokłości i duże kompleksy łąk, a najwartościowszą grupę zbiorowisk roślinnych nieleśnych tworzą nieliczne torfowiska.

Charakterystycznym elementem krajobrazu gminy są pasy wiatrochronne. Sadzone one były przede wszystkim wzdłuż kierunku północno-wschodnim, w celu ochrony pól uprawnych przed wiatrami. W drzewostanie przeważa świerk i topola, natomiast podszyty stanowią krzewy – tarnina i kruszyna. Stanowią one również ostoje zwierząt. Ich rola w gminie jest szczególnie istotna z uwagi na rozległość areałów rolnych.

Obszary rolne również przedstawiają pewną wartość pod względem szaty roślinnej, w szczególności bogata roślinność tworzona przez gatunki synantropijne, porastające miedze. System ekologiczny gminy wzbogacają występujące na terenie gminy parki dworskie, zieleńce, zieleń ogrodów działkowych i zieleń cmentarna.

Użytki zielone występują przede wszystkim w dnach dolin rzecznych i lokalnie na nisko położonych przydolinnych fragmentach wysoczyzny morenowej.

Gmina Dobrzyca bogata jest w obiekty i obszary przyrodnicze objęte prawną ochroną jak również w tereny i obiekty objęte ochroną konserwatorską. Wyróżnić można:

1) obszar chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie” – kompleks leśny w wieku ok. 80 lat, występujący w południowo-wschodniej części gminy, chroniony ze względu na unikalny w skali europejskiej las dębowy z charakterystyczną fitosocjologią zespołów roślinnych występujących w tym rejonie,

2) pomniki przyrody - na terenie gminy występuje 29 drzew i 3 głazy narzutowe. Z ważniejszych należy wymienić:

- platan klonolistny oraz paklon w parku Gorzeńskich w Dobrzycy,
- głaz narzutowy w rejonie wsi Ruda,
- pień wiekowego dębu w Sośnicy,

3) zadrzewienia śródpolne w Fabianowie,

4) Tereny i obiekty objęte ochroną konserwatorską:

- Zespół Pałacowo-Parkowy w Dobrzycy,
- dawny zajazd z końca XVIII wieku z sienią przejazdową w Ryku przy ul. Rynek 16,
- drewniany kościół pw. św. Tekli z 1778r. w Dobrzycy,
- dom mieszkalny przy ul. Pleszewskiej 1 (była parafia ewangelicka) w Dobrzycy,
- kościół poewangelicki z 1821r. w Dobrzycy,
- Ratusz Miejski z przełomu lat 20 i 30 XX wieku,
- siedziba Urzędu Gminy z II poł. XIX wieku,
- kościół murowany pw. Wniebowzięcia NMP z 1801-1802r. w Lutyni,
- neogotycki kościół poewangelicki pw. Podwyższenia Krzyża z końca XIX wieku w Koźmińcu,
- drewniany kościół o konstrukcji zrębowej z 1745r. pw. św. Magdaleny w Sośnicy,

- kościół murowany pw. Św. Barbary z I poł. XIX wieku w Karminie,
- zespoły dworskie w Sośnicy (1780r.), Karminie (I poł. XIX w.), Trzebinie i Lutyni (XVIII-XIX w.),
- pałac z parkiem z około 1900r. w Fabianowie,
- pałac z poł. XIX wieku w Trzebowej,
- drewniany wiatrak koźlak z poł. XIX wieku,
- spichlerze dworskie w Karminie i Sośnicy.

Baza informacyjna dotycząca planu

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. 2003 Nr 192, poz. 1876) oraz rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 96, poz. 860), właściciele lub zarządcy nieruchomości są zobowiązani do sporządzenia inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i do przekazania jej burmistrzowi miasta oraz corocznego aktualizowania oraz sporządzania informacji o miejscach i ilościach jego wykorzystywania.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876), wyroby azbestowe mogą być wykorzystywane nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r. Zgodnie z przyjętym przez Radę Ministrów „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski”, gminy opracowują program usuwania azbestu.

Możliwości demontażu

Demontaż pokryć cementowo – azbestowych jest ściśle regulowany przepisami prawnymi. Zawarte są one w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 138, poz. 895). Zgodnie z obowiązującym prawem prace polegające na usuwaniu lub naprawie wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest. Wykonawcy prac powinni posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają

odpady niebezpieczne. Prace przy naprawie wyrobów zawierających azbest w obiektach i urządzeniach budowlanych lub prace mające na celu jego usunięcie z obiektu lub urządzenia budowlanego powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu terenowemu organowi nadzoru budowlanego.

Wykonawca prac, polegających na naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów i urządzeń budowlanych zobowiązany jest do:

- izolowania od otoczenia obszaru prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m przy stosowaniu osłon,
- umieszczeniu tablic ostrzegawczych o treści:
„Uwaga! Zagrożenie azbestem”, „Osobom nie upoważnionym wstęp wzbroniony”,
- ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m przy stosowaniu osłon,
- zastosowania odpowiednich środków technicznych celem zmniejszenia emisji włókien azbestu.

Prace związane z usuwaniem azbestu lub wyrobów zawierających azbest muszą być prowadzone w taki sposób, aby wyeliminować uwalnianie azbestu lub co najmniej zminimalizować pylenie do dopuszczalnych wartości stężeń w powietrzu regulowanych przepisami szczególnymi. Zapewnienie powyższego wymaga:

- nawilżania wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywania w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontażu całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzania (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.) tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odpajania materiałów trwale zawiązanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odcinające powietrze.

Demontaż wyrobów zawierających azbest nierozzerwalnie związany jest z procesem powstawania odpadów. Obecnie jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie na odpowiednich składowiskach odpadów niebezpiecznych. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest należy do właściciela nieruchomości. Jednak poważną przeszkodą jest brak środków finansowych, co uniemożliwia większości właścicielom nieruchomości podejmowanie działań związanych z usuwaniem azbestu, który występuje między innymi w płytach eternitowych pokrywających dachy budynków. Jednym ze sposobów przyspieszenia przez mieszkańców procesu usuwania wyrobów zawierających azbest i jednocześnie zabezpieczenia środowiska przed zagrożeniem spowodowanym nieodpowiednim postępowaniem z odpadami zawierającymi azbest jest pomoc w sfinansowaniu ze źródeł zewnętrznych np. kosztów usuwania, transportu i unieszkodliwiania powstałych przy tym odpadów.

Przedsiębiorca, który prowadzi działalność w zakresie transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie takie wydaje starosta. Transport

odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne. Do przedsiębiorcy prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy :

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu doszkalcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do składowania tego typu odpadów. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

3. Uwzględnienie planu usuwania wyrobów zawierających azbest jako elementu gminnego planu gospodarki odpadami

W Planie Gospodarki Odpadami gminy Dobrzyca zapisano ogólne cele dotyczące odpadów, w tym wyrobów zawierających azbest.

W celach krótkookresowych na lata 2004-2006 zapisano następujące zadania:

Cele dla sektora komunalnego:

- objęcie całej gminy selektywną zbiórką odpadów,
- rozwój selektywnej zbiórki surowców wtórnych ze szczególnym uwzględnieniem frakcji: papier, plastik, szkło,
- wprowadzenie zbiórki odpadów wielkogabarytowych,
- wprowadzenie zbiórki odpadów budowlanych,
- wdrożenie zbiórki odpadów ulegających biodegradacji i kompostowanie we własnym zakresie (przydomowe kompostowniki),
- edukacja ekologiczna mieszkańców z uwzględnieniem grup wiekowych (ze szczególnym przedstawieniem technologii kompostowania oraz sposobów selektywnego magazynowania odpadów),
- rozpoczęcie działań rekultywacyjnych na „dzikich” składowiskach odpadów w Sośnicy, Strzyżewie, Karminie, Czarnuszcze i Dobrzycy,

Cele dla sektora gospodarczego:

- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów poprzez wprowadzanie małodopadowych i bezodpadowych cykli technologicznych,
- intensyfikacja działań zmierzających do zwiększenia stopnia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- organizacja systemu zbiórki, gromadzenia i transportu odpadów powstających w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw,
- edukacja ekologiczna wytwórców odpadów w zakresie prawidłowych sposobów postępowania z odpadami oraz obowiązkiem wynikającym z uregulowań prawnych (decyzje, pozwolenia, informacje).

Cele dla odpadów niebezpiecznych:

- sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- sukcesywne wprowadzanie systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych powstających w gabinetach weterynaryjnych,
- wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów elektrycznych i elektronicznych od mieszkańców,

W „Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami za okres 2004-2006 dla gminy Dobrzyca” podsumowano realizację wyznaczonych celów na lata 2004-2006:

- Cel dotyczący objęcia zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy Dobrzyca nie został ostatecznie osiągnięty na dzień 31 grudnia 2006r. W gminie Dobrzyca jest objętych 53% gospodarstw domowych. Nastąpił 20% wzrost w stosunku do roku 2004.
- Rozszerzono asortyment zbieranych surowców wtórnych. Obecnie zbiera się: tworzywa sztuczne, szkło, puszki aluminiowe. W 2004r. Gmina posiadała 58 pojemników na surowce wtórne, a obecnie 78 pojemników rozstawionych w 37 punktach.
- Diametralna poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Dobrzyca. Została wybudowana oczyszczalnia ścieków wraz z częścią kanalizacji sanitarnej. Obecnie trwają prace nad budową kanalizacji dla pozostałej części gminy.
- Prowadzone są działania edukacyjno-informacyjne zmierzające do zapobiegania i minimalizacji powstawania odpadów. Niestety ich ilość jest zbyt mała gdyż ogólna ilość zbieranych odpadów z terenu gminy jest bardzo mała w porównaniu z założeniami przyjętymi w Planie Gospodarki Odpadami.
- Brak monitoringu sektora małych i średnich przedsiębiorstw.
- Zaleca się prowadzić systematyczny rejestr ilości powstających odpadów na terenie gminy Dobrzyca, aby dane w następnym sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami były rzeczywiste a nie szacunkowe.
- Gmina zrealizowała obowiązek odnośnie azbestu i wyrobów zawierających azbest. Obecnie trwają prace nad Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobrzyca.

Zgodnie z Krajowym Programem Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest, pierwszym krokiem w realizacji obowiązujących wytycznych odnośnie usuwania azbestu jest przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na obiektach oraz sporządzenie oceny stanu i możliwości użytkowania tychże wyrobów. Na dzień 31 grudnia 2006r. na terenie gminy Dobrzyca znajdowało się 184,231 m² materiałów azbestowych co daje równowartość 3 ton.

Określone zostały **cele długookresowe na lata 2007-2010** odnośnie ograniczenia ilości odpadów oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko.

Cele dla sektora komunalnego:

- dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- kontynuacja edukacji ekologicznej mieszkańców gminy w zakresie selektywnej zbiórki odpadów oraz sposobów kompostowania odpadów biodegradowalnych,
- kontynuacja zabiegów rekultywacyjnych na składowiskach odpadów w Sośnicy, Strzyżewie, Czarnuszcze, karminie i Dobrzycy,
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji.

Cele dla sektora gospodarczego:

- kontynuacja wprowadzania technologii powodujących małą emisję odpadów,
- edukacja ekologiczna,

Cele w gospodarce dla odpadów niebezpiecznych:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów elektrycznych i elektronicznych,
- organizacja i budowa punktów zbiórki odpadów niebezpiecznych lub wyznaczenie podmiotów odpowiedzialnych za wykonywanie tych działań.

Odpady zawierające azbest mogą być unieszkodliwiane tylko poprzez składowanie. Taki sposób postępowania jest zgodny z obecnymi wymaganiami prawnymi oraz środowiskowymi. Zgodnie z KPGO realizowane to może być na małych składowiskach (o powierzchni do 1 ha) przyjmujących odpady azbestowe. Możliwe jest zlokalizowanie ich np. przy istniejących składowiskach komunalnych na wydzielonych częściach z możliwością rozbudowy pozwalającej na składowanie odpadów w następnych latach.

Najważniejszym celem w planowaniu działań odnośnie odpadów zawierających azbest jest bezpieczne dla zdrowia ludzi usunięcie tych wyrobów i zdeponowanie ich na wyznaczonych składowiskach, w sposób eliminujący ich negatywne oddziaływanie.

4. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

4.1. Uregulowania prawne użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska

Uregulowania prawne w zakresie azbestu pojawiły się w ustawie Prawo ochrony środowiska w związku z uzyskaniem przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej. Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektyw Wspólnot Europejskich. W tym zakresie jest to dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40).

W myśl ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2006r. Nr 129, poz. 902) azbest zaliczany jest do *substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska* (art. 160, ust. 2 pkt. 1). Ustawa zabrania wprowadzania do obrotu lub ponownego wykorzystywania tych substancji a także nakazuje ich wykorzystywanie, przemieszczanie i eliminowanie przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności. Odpowiednio instalacje lub urządzenia, w których jest lub był wykorzystywany azbest, powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione. Dotychczas wykorzystywany azbest podlega sukcesywnej eliminacji. Ustawa nakłada również na wykorzystującego wyroby zawierające azbest obowiązek dokumentowania rodzaju, ilości i miejsc ich występowania oraz sposobu ich eliminowania oraz obowiązek przedkładania obecnie wojewodzie a od 2008r. marszałkowi okresowych informacji o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania. Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami – mieszkańcy budynków wraz z budynkami, obiektami użytkowymi, gospodarczymi i in. - informacje o rodzaju, ilościach i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest przedkładają w formie uproszczonej odpowiednio do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Ci z kolei corocznie przedkładają wojewodzie (w przyszłości marszałkowi) informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Obecnie wojewoda a od 2008r. marszałek prowadzi rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania wyrobów azbestowych.

Obostrzeniom podlegają wykorzystywanie i przemieszczanie wyrobów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska oraz wykorzystywanie i oczyszczanie instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane tego typu substancje.

4.2. Akty prawne regulujące szczegółowo użytkowanie i usuwanie wyrobów zawierających azbest

Do głównych aktów prawnych regulujących szczegółowe wymagania i zasady użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest należą:

Dyrektywy:

- Dyrektywa Rady z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG) (Dz. U. L 85 z 28.3.1987, str. 40);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 września 1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Dz. Urz. WE L 257 z 10.10.1996, str. 26, L 156 z 25.06.2003, str. 17 i L 275 z 25.10.2003, str. 32).
- „*Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*”, który został zatwierdzony przez Radę Ministrów dnia 14 maja 2002 roku.

Ustawy:

- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 grudnia 2003 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r. Nr 3 poz. 20, z późn. zm.) - Ustawa weszła w życie 28 września 1997 roku, zakazuje wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrożący zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.
- Ustawa z dnia 21 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Z 2007 r. Nr 39, poz.251), która określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów niebezpiecznych, do których są zaliczane odpady zawierające azbest.

- Ustawa z dnia 21 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst ustawy Dz. U. z 2006r. Nr 129 poz.902) – wyszczególniona powyżej.
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane /jednolity tekst ustawy (Dz. U. Z 2006r. Nr 156, poz. 1118, z póź. zm.) – wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 3 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art. jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować: zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia, pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków, pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych, wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z póź. zm.) – określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.) – reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. W art. 54 ustawa odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 260, poz. 2181);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649);

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192 poz. 1876);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) – zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych;
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 45, poz. 280);
- Rezolucja Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373).

Akty prawne dyktujące uregulowania w zakresie ochrony zdrowia w związku ze szkodliwością azbestu:

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603);
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. 13, poz. 109);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135, z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 2004, poz. 185, poz. 1920 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896).

4.3. Krajowy program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest

Pilność rozwiązania problemu usuwania wyrobów zawierających azbest wymaga podjęcia natychmiastowych działań. W maju 2002 roku został przyjęty przez Radę Ministrów Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. W celu realizacji wszystkich zadań przewidzianych w „Programie...”, niezbędnym jest zaangażowanie administracji publicznej i różnych instytucji działających na trzech poziomach:

- centralnym,
- wojewódzkim,
- lokalnym.

POZIOM CENTRALNY

Na poziomie centralnym został powołany Główny Koordynator do spraw „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” oraz Rada Programowa.

Główny Koordynator do spraw „Programu...” będzie powoływany i odwoływany przez Ministra Gospodarki.

Do zadań Głównego Koordynatora należy m.in.:

- przeprowadzanie uzgodnień międzyresortowych w zakresie prac przygotowawczych dla realizacji poszczególnych zadań „Programu...”;
- przygotowywanie materiałów budżetowych związanych z realizacją „Programu...”;
- coroczna aktualizacja „Programu...” ze względu na jego otwartość i konieczność uszczegóławiania wielu zadań;
- stała współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz innymi, do kompetencji których należy realizacja zadań w zakresie zbieżnym z „Programem...”;
- współpraca z mediami w tematyce azbestu, inspiracja i koordynacja działań ujętych w „Programie...”;
- współpraca z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i pełnomocnikiem rządu ds. obsługi środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej (rozp. RM z dn. 16.06.1998 r, Dz. U. Nr.76, poz. 494) w zakresie przekazywania i dysponowania środkami pochodzącymi z funduszy wspólnotowych;
- współdziałanie z organizacjami pozarządowymi,
- współpraca z instytucjami udostępniającymi środki finansowe na realizację „Programu...” (Bank Ochrony Środowiska, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, itp.);
- wspomaganie merytoryczne ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawach związanych z azbestem, ministra właściwego do spraw środowiska w zakresie spraw związanych ze

zrównoważonym rozwojem, ministra właściwego do spraw zdrowia w zakresie problematyki zdrowotnej, ministra właściwego do spraw infrastruktury w zakresie problematyki określonej w „Programie...”;

- ścisła współpraca z Ministerstwem Środowiska oraz innymi instytucjami w zakresie spraw dotyczących krajowego programu ochrony środowiska oraz krajowego planu gospodarki odpadami;
- bieżąca analiza danych, modyfikacja „Programu...” oraz formułowanie nowych zadań;
- sporządzanie i przekazywanie stosownych informacji ze stanu realizacji „Programu...”.

POZIOM WOJEWÓDZTWA

Na poziomie województwa za realizację „Programu...” odpowiada wojewoda i zarząd województwa.

Do zadań wojewody należy:

- współpraca z samorządem terytorialnym w zakresie zadań określonych w „Programie...”;
- opiniowanie projektów informacji (sprawozdań) o realizacji „Programu...” na terenie województwa;
- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji „Programu...”;
- współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, ekspertami poszczególnych dziedzin, niezbędnymi przy realizacji „Programu...”;
- współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych „Programem...”, a także zagrożeń z tego tytułu;
- opiniowanie wniosków jednostek samorządu terytorialnego na realizację zadań „Programu...”;
- przekazywanie otrzymanych środków finansowych do właściwych jednostek samorządu terytorialnego na realizację zatwierdzonych zadań z zakresu usuwania zagrożeń z tytułu azbestu,;
- przekazywanie wytycznych oraz informacji związanych z realizacją „Programu...”;
- przygotowywanie i aktualizacja wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest.

Do zadań samorządu województwa należy:

- współpraca z samorządem powiatowym i samorządem gminnym;
- przedkładanie informacji o realizacji „Programu...” na terenie województwa Głównemu Koordynatorowi do spraw „Programu...”, wojewodzie oraz organom samorządu terytorialnego, właściwym w zakresie wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji „Programu...”;
- współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, ekspertami

poszczególnych dziedzin, niezbędnymi przy realizacji „Programu...”;

- współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych „Programem...”, a także zagrożeń z tego tytułu, zbieranie wniosków dotyczących organizacji i finansowania stosownych przedsięwzięć dotyczących najbardziej zagrożonych terenów lub obiektów publicznych;
- uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w wojewódzkich planach gospodarki odpadami i programach ochrony środowiska;
- opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest na podstawie informacji przekazywanych przez samorząd powiatowy.

POZIOM LOKALNY

Do zadań starosty należy:

- gromadzenie danych liczbowych o ilości i rozmieszczeniu wyrobów zawierających azbest;
- sporządzanie rocznych informacji w zakresie realizacji zadań oraz ich przekazywanie samorządowi województwa;
- inicjowanie działalności w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z wojewodą, samorządem województwa i samorządami gmin w zakresie realizacji zadań związanych z usuwaniem odpadów zawierających azbest;
- ustalanie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestowym z uwagi na występowanie uszkodzeń lub technologicznego zużycia wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z mediami i organizacjami społecznymi dla pobudzenia inicjatyw społecznych;
- kontrola prawidłowości postępowania z odpadami zawierającymi azbest.

Do zadań rady powiatu należy: prowadzenie polityki lokalnej w zakresie pomocy mieszkańcom usuwającym wyroby zawierające azbest oraz nadzór nad wykorzystaniem przyznanych środków finansowych.

Do zadań wójtów i burmistrzów należy:

- przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu na podstawie arkuszy ocen wypełnionych przez właścicieli obiektów;
- współpraca z lokalnymi mediami i organizacjami społecznymi w zakresie informowania o zagrożeniach powodowanych przez azbest;
- nadzór nad prawidłowością realizacji zadań i sposobami postępowania z odpadami zawierającymi azbest.

Do zadań rad gmin należy prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za usuwanie wyrobów zawierających azbest w stosunku do uboższych właścicieli obiektów – częściowe lub całkowite zwolnienia z opłat, organizowanie innych form pomocy.

Wykonawstwo zadań związanych z usuwaniem azbestu winno być powierzane firmom posiadającym stosowne zezwolenie. W ramach gminnego systemu zbiórki odpadów wskazane jest stworzenie możliwości usuwania odpadów budowlanych zawierających azbest przez mieszkańców wykonujących remonty w ramach własnych posesji. Sugeruje się udostępnianie odrębnych pojemników do gromadzenia tego rodzaju odpadów oraz ich odbiór przez wyspecjalizowane firmy transportowe.

Jedyną metodą unieszkodliwiania azbestu jest jego składowanie na wydzielonych składowiskach odpadów niebezpiecznych. Na terenie województwa wielkopolskiego znajdują się 3 składowiska tego typu. Składowisko, na terenie którego może być unieszkodliwiany azbest, położone są najbliżej gminy Dobrzyca. W powiecie konińskim:

- składowisko odpadów niebezpiecznych w Koninie, ul. Sulańska 11,
- składowisko odpadów w Goraninie.

4.4. Obowiązki i pozwolenia w zakresie postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Obowiązki właścicieli i zarządzających obiektami i instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyrobami zawierającymi azbest

Niżej wymienione obowiązki i sposób postępowania określają:

1. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz.1824)
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649)

Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest:

1. Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest poprzez wykonanie spisu z natury
Inwentaryzację należało sporządzić do dnia 28 maja 2004 r. Sposób przedstawienia wyników inwentaryzacji dotyczących:
 - wyrobów zawierających azbest i miejsca ich wykorzystywania
 - wyrobów zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone

Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.

2. Sporządzenie "oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest".

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, ma obowiązek sporządzenia - w 2 egzemplarzach „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”. Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” tzn.:

- po 5-u latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

3. Oznakowanie pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu.

4. Opracowanie i wywieszenie na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.

5. Zaznaczenie na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

6. Opracowanie corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń zawierających azbest.

Dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest, właściciel, zarządca lub użytkownik sporządza corocznie plan kontroli jakości powietrza obejmujący pomiary stężenia azbestu. W przypadku przekroczenia najwyższego dopuszczalnego stężenia pyłów zawierających azbest w środowisku pracy, stwierdzonego w wyniku realizacji planu kontroli, dalsze wykorzystywanie instalacji lub urządzenia jest niedopuszczalne i konieczne jest jej oczyszczanie poprzez usunięcie wyrobów zawierających azbest lub ich wymianę

Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

1. Identyfikacja azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia przez uprawnione laboratorium

Do identyfikacji azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach jest zobowiązany wykonawca prac polegających na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium.

2. Zgłoszenie prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej.

3. Uzyskanie od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-let, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

Obowiązki wykonawcy prac związanych z usuwaniem azbestu oraz postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

1. Wykonawcy prac polegających na demontażu elementów azbestowych jako wytwórcy odpadów niebezpiecznych, przed przystąpieniem do wykonywania prac, zobowiązani są do:

- uzyskania, od organu ochrony środowiska – wojewoda/starosta - decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, jeżeli ilość odpadów przekracza 0,1 Mg rocznie, jeżeli ilość wytworzonych odpadów niebezpiecznych nie przekracza 0,1 Mg rocznie należy przedłożyć informację o sposobie gospodarowania wytwarzanymi odpadami;
- przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników, osób kierujących lub nadzorujących prace polegające na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania;
- pracownicy zatrudnieni w narażeniu na azbest powinni być wyposażeni w odpowiednie do warunków pracy środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie ochronne;
- opracowania przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest. Plan prac zawiera informacje określone w obowiązujących przepisach;
- przed przystąpieniem do prac, wykonawca jest zobowiązany do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Zgłoszenie zawiera informacje określone w obowiązujących przepisach.

Informacje, które powinien zawierać szczegółowy plan prac usuwania wyrobów azbestowych oraz zgłoszenie organowi nadzoru budowlanego i inspektorowi pracy określa rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649);

Przed przystąpieniem do prac polegających na demontażu elementów zawierających azbest wykonawca jest zobowiązany odpowiednio przygotować miejsce prowadzenia prac m. in poprzez:

- odizolowanie obszaru prac od otoczenia poprzez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska;
- ogrodzenie terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, przy zastosowaniu odpowiednich osłon;
- umieszczenie w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych "Uwaga! Zagrożenie azbestem" bądź "Uwaga! Zagrożenie azbestem – krokidolitem".
- Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Wszystkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy prowadzić w taki sposób aby uniemożliwić emisję azbestu do środowiska oraz zminimalizować pylenie.

Aby to osiągnąć:

- Wyroby azbestowe przed ich usunięciem powinny być nawilżone wodą i utrzymywane w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- Wyroby (płyty, kształtki, rury) należy demontować w całości, w miarę możliwości unikając destrukcji mechanicznej,
- Do prac należy używać narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- W przypadku występowania stężeń pyłu azbestu przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy należy prowadzić kontrolny monitoring powietrza,
- Codziennie zabezpieczać zdemontowane wyroby i odpady zawierające azbest i magazynować je na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu,
- usunięte wyroby azbestowe ($>1000 \text{ kg/m}$ tj. płyty i części płyt azbestowo-cementowych) należy pakować w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 2 mm,
- przed opakowaniem pyłu azbestowego, wyroby i odpady wyrobów azbestowych miękkich ($<1000 \text{ kg/m}^3$) należy zestalić przy użyciu cementu,
- opakowania z odpadami powinny być szczelnie zamknięte i oznakowane w sposób trwały.

Po zakończeniu prac polegających na demontażu elementów azbestowych należy oczyścić teren robót i jego otoczenie. Prace porządkowe należy wykonywać starannie stosując metody uniemożliwiające emisję pyłu azbestu do środowiska przez zastosowanie urządzeń filtracyjno-wentylacyjnych z wysoko skutecznym filtrem lub na mokro.

Po wykonaniu prac wykonawca jest zobowiązany do przedstawienia zleceniodawcy (właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości) pisemnego oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

5. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy w Dobrzycy stwierdza się, że na terenie gminy występuje 188 248 m² wyrobów azbestowych. W przeliczeniu na Mg daje to ilość 2 070,728. Do przeliczenia przyjęto wskaźnik: średnia masa płyty azbestowo cementowej waży 11 kg. Szczegółowe zestawienia ilości występowania wyrobów zawierających azbest przedstawiają poniższe wykresy i tabela.

Tabela 2.

Ilościowe zestawienia wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach Gminy Dobrzyca /stan na dzień 31 grudnia 2006 r./

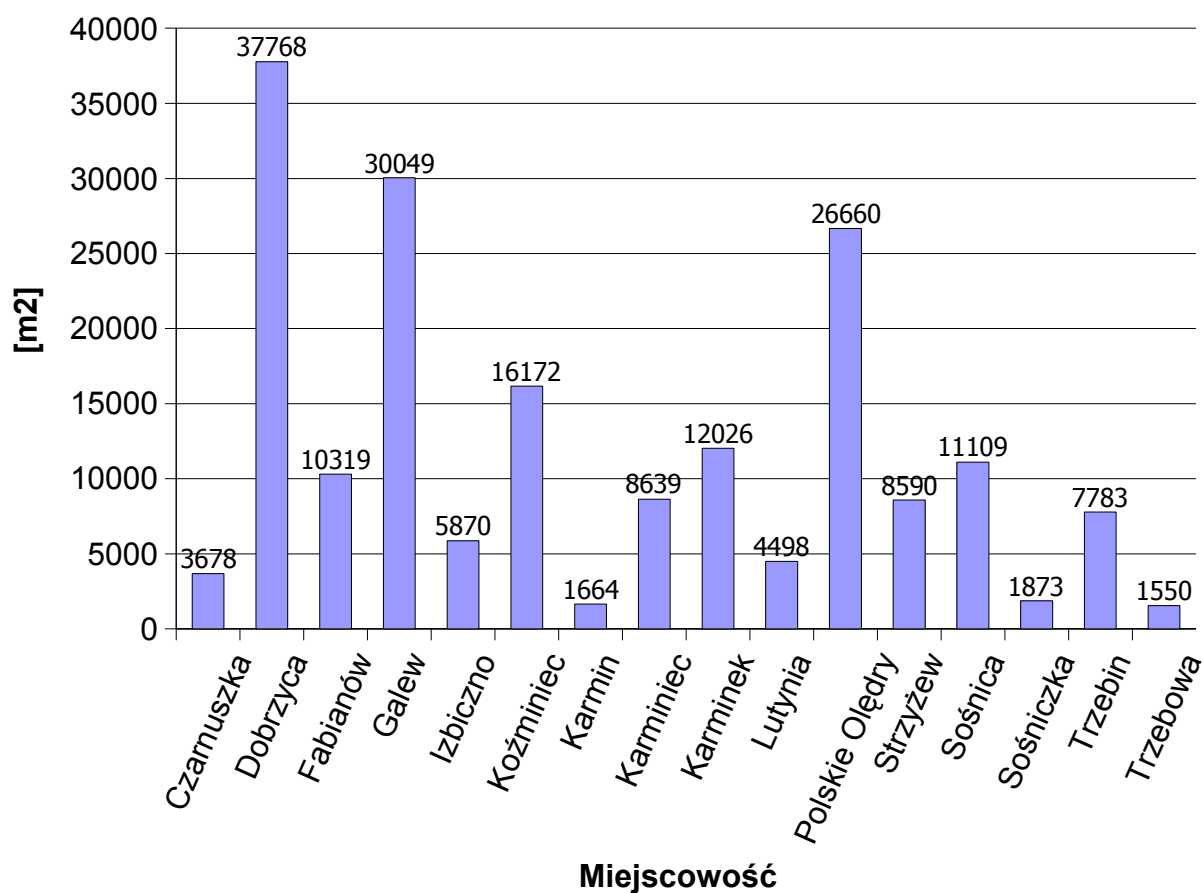
Lp.	Miejscowość	Ilość [m ²]	Ilość [Mg]
1.	Czarnuszka	3 678	40,458
2.	Dobrzyca	37 768	415,448
3.	Fabianów	10 319	113,509
4.	Galew	30 049	330,539
5.	Izbiczo	5 870	64,57
6.	Koźminiec	16 172	177,892
7.	Karmin	1 664	18,304
8.	Karminiec	8 639	95,029
9.	Karminiek	12 026	132,286
10.	Lutynia	4 498	49,478
11.	Polskie Olędry	26 660	293,26
12.	Strzyżew	8 590	94,49
13.	Sośnica	11 109	122,199
14.	Sośniczka	1 873	20,603
15.	Trzebin	7 783	85,613
16.	Trzebowia	1 550	17,05
Suma:		188 248	2 070,728

Tabela 3.

Ilościowe zestawienia ze względu na rodzaj wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach Gminy Dobrzyca /stan na dzień 31 grudnia 2006 r./

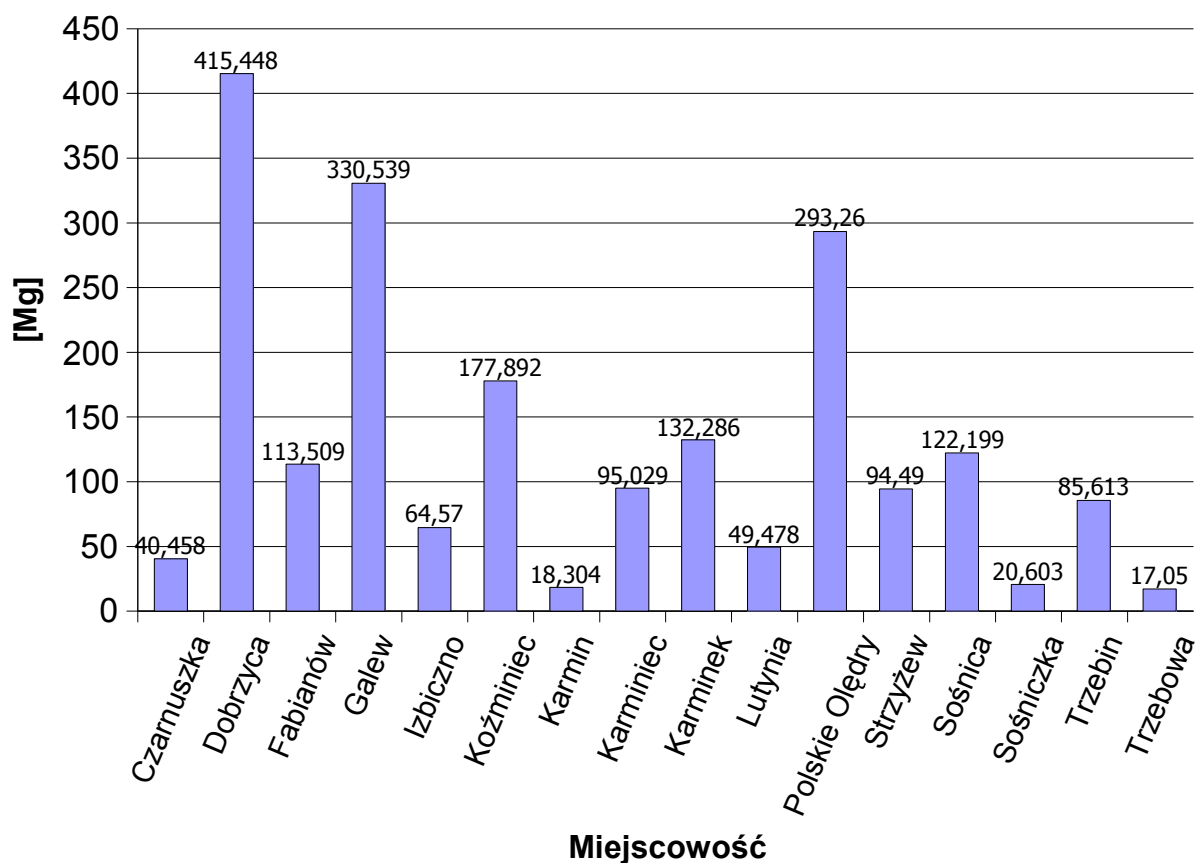
Lp.	Miejscowość	Płyty azbestowo – cementowe płaskie		Płyty azbestowo – cementowe faliste	
		<i>Ilość [m²]</i>	<i>Ilość [Mg]</i>	<i>Ilość [m²]</i>	<i>Ilość [Mg]</i>
1.	Czarnuszka	90	0,99	3588	39,468
2.	Dobrzyca	-	-	37768	415,448
3.	Fabianów	45	0,495	10274	113,014
4.	Galew	2195	24,145	27854	306,394
5.	Izbiczno	-	-	5870	64,57
6.	Koźminiec	650	7,15	15522	170,742
7.	Karmin	-	-	1664	18,304
8.	Karminiec	-	-	8639	95,029
9.	Karminiek	15	0,165	12011	132,121
10.	Lutynia	415	4,565	4083	44,913
11.	Polskie Olędry	-	-	26660	293,26
12.	Strzyżew	75	0,825	8515	93,665
13.	Sośnica	260	2,86	10849	119,393
14.	Sośniczka	-	-	1873	20,603
15.	Trzebin	-	-	7783	85,613
16.	Trzebowa	-	-	1550	17,05
Suma:		3745	41,195	184503	2029,587

Gmina Dobrzyca - ilościowy rozkład wyrobów zawierających azbest

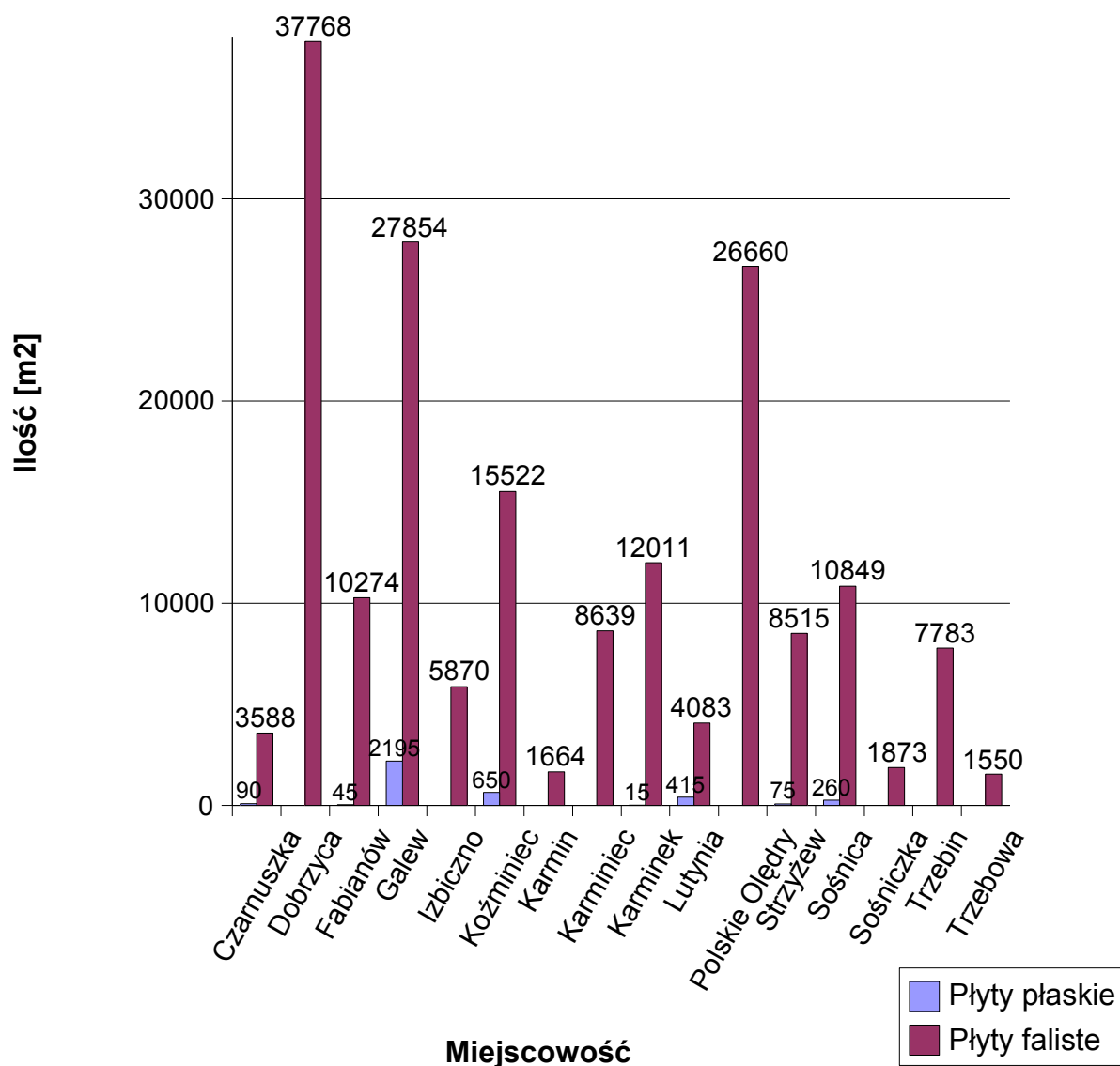
Wykres 1. Ilościowy rozkład wyrobów zawierających azbest w gminie Dobrzyca

Gmina Dobrzyca - ilościowy rozkład wyrobów zawierających azbest

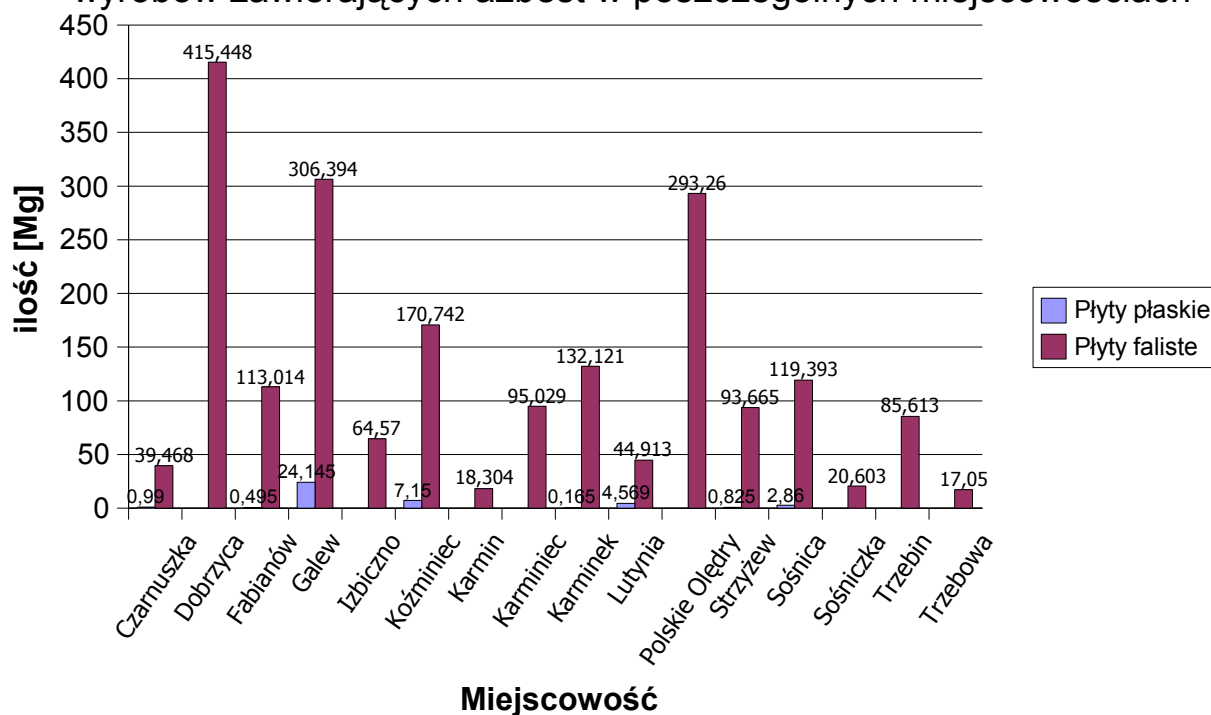
Wykres 2. Ilościowy rozkład wyrobów zawierających azbest w ginie Dobrzyca

**Gmina Dobrzyca - ilościowe zestawienie ze względu
na rodzaj wyrobów zawierających azbest
w poszczególnych miejscowościach**

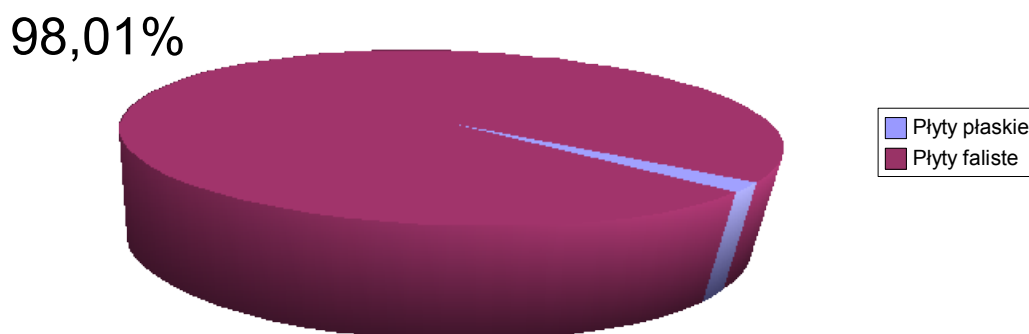
Wykres 3. Ilościowe zestawienie ze względu na rodzaj wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach

Gmina dobrzyca - ilościowe zestawienie ze względu na rodzaj wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach

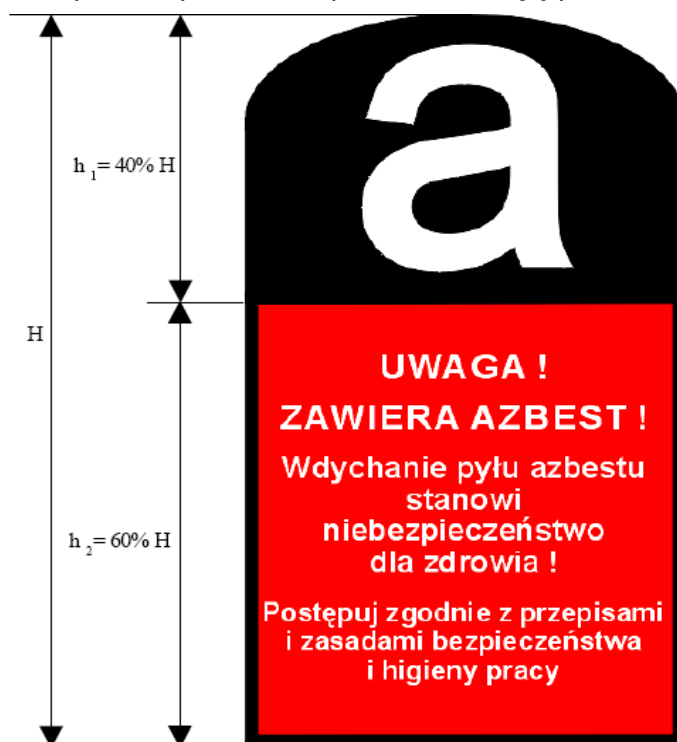
Wykres 4. Ilościowe zestawienie ze względu na rodzaj wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach

Zestawienie rodzajów pokryć dachowych

Wykres 5. Zestawienie rodzajów pokryć dachowych

Odpady powstające podczas usuwania wyrobów z azbestem powinny być hermetyzowane w miejscu powstawania tj. w strefie pracy. Sposób pakowania wyrobów i odpadowych wyrobów zawierających azbest uzależniony jest od ich rodzaju i postaci fizycznej oraz spełnić musi podstawowy warunek jakim jest eliminacja możliwości emisji włókien azbestowych do powietrza. Materiały zawierające azbest powinny być utrzymane w czasie pakowania w stanie wilgotnym i umieszczane w opakowaniach przeznaczonych do ostatecznego składowania. Pyły i kawałki płyt azbestowo-cementowych tzn. wyroby o gęstości powyżej 1000 kg/m³ powinny być pakowane w folię polietylenową, po czym trwale wiązane z paletą. Odpady w postaci usuniętych rur azbestowo-cementowych należy pakować w rękaw z folii polietylenowej. Pył azbestowy z urządzeń odpylających, drobne odpady z wyrobów azbestowo-cementowych oraz odpady „miękkie” należy umieszczać w workach z folii polietylenowej. Worki zamknięte przez zgrzewanie lub zalepione taśmą samoprzylepną umieszcza się w opakowaniach kontenerowych typu „big-bag” wykonanych z tkanin z tworzyw sztucznych. Odpady tego typu mogą być również zestalane w miejscu powstawania. W mobilnej instalacji przygotowany jest żarób tych odpadów z cementem, którym wypełnia się łatwo rozbieralne formy (np. z drewna). Po utwardzeniu uzyskane bloczki pakowane są w folię i umieszczane w kontenerze transportowym. Odpady o ostrych krawędziach np. części metalowe fragmenty konstrukcji należy pakować w pudła, a następnie umieścić w workach z folii polietylenowej lub owinać folią. Wszystkie opakowania z odpadami azbestowymi powinny być oznakowane międzynarodowym znakiem ostrzegawczym umieszczanym na wyrobach i odpadach zawierających azbest.

Rys. 2. Graficzny wzór oznakowania azbestu

Transport odpadów zawierających azbest

Transport odpadów zawierających azbest, które zaliczane są do niebezpiecznych z miejsc powstawania na miejsce składowania odbywa się z zachowaniem przepisów obowiązujących przy transporcie materiałów niebezpiecznych zawartych w Rozporządzeniu Ministrów Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 czerwca 1999 r. w sprawie przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych. Zgodnie z tym rozporządzeniem przy przewozach materiałów niebezpiecznych obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy Europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR). Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 (różne przedmioty i materiały niebezpieczne) z czego wynikają określone wymagania w zakresie ich transportu. Przemieszczanie opakowań z odpadami zawierającymi azbest powinno się odbywać w taki sposób by nie nastąpiło ich otwarcie lub uszkodzenie i wydostanie się włókien azbestowych do otoczenia.

Przewoźnik odpadów musi posiadać dokument przewozowy materiałów niebezpiecznych, który według wymagań ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełną nazwę,
- klasę do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- nazwy i adresy nadawcy i odbiorców przewożonych odpadów,

Pojazdy przewożące odpady powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych. Przed przewożeniem odpadów zawierających azbest przyczepa powinna być oczyszczona z wszelkich ostrych i twardych przedmiotów, które mogłyby uszkodzić folię. Przewoźnik powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku gdy opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Odpady należy przewozić w taki sposób, aby nie były one narażone na tarcie, wstrząsy przewracanie się i wypadnięcia podczas jazdy.

Składowanie odpadów zawierających azbest

Odpady zawierające azbest nie mogą być poddawane odzyskowi i z tego względu jedynym sposobem ich unieszkodliwiania jest składowanie. Zasady składowania tych odpadów regulowane są ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Szczegółowe przepisy zawarte w stanowiącym akt wykonawczy do wymienionej ustawy, rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk. Zgodnie z tym rozporządzeniem odpady zawierające azbest należy deponować na składowiskach odpadów niebezpiecznych przeznaczonych wyłącznie do tego celu lub na

wydzielonych częściach składowisk odpadów niebezpiecznych mogących przyjmować również inne odpady niebezpieczne oraz na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne pod warunkiem, że spełnione są warunki techniczne do bezpiecznego składowania tych odpadów.

Odpady pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej mogą być deponowane na składowiskach urządzonych w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem. Odpady zawierające azbest powinny być składowane selektywnie, w izolacji od innych, a miejsce składowania musi być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska.

Powierzchnia składowiska odpadów powinna być zabezpieczana przed emisją pyłów poprzez przykrycie folią lub warstwą gruntu każdorazowo po złożeniu odpadów. Składowanie odpadów zawierających azbest powinno być zakończone na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu. Otoczenia, a następnie składowisko należy wypełnić ziemią do poziomu terenu. Dno składowiska powinno być usytuowane w odległości nie mniejszej niż jeden metr od maksymalnego poziomu górnego zwierciadła wód podziemnych. Składowisko powinno posiadać ogrodzenie i stały nadzór w okresie eksploatacji.

Teren składowiska, którego eksploatacja została zakończona powinien podlegać okresowej kontroli stanu powierzchni, a której nie dopuszcza się wykonywania wykopów, instalacji podziemnych oraz naziemnych oraz budynków. Zarządzający składowiskiem zobowiązany jest do ewidencjonowania rodzaju i ilości odpadów umieszczonych na składowisku odpadów oraz czasu ich składowania.

Składowiska przyjmujące odpady zawierające azbest

Odpady zawierające azbest powinny być deponowane wyłącznie na składowiskach przeznaczonych do lokowania tego rodzaju odpadów lub na wydzielonych częściach składowiska odpadów niebezpiecznych. Ilość składowisk, na których mogą być lokowane odpady zawierające azbest mimo ciągłego ich przyrostu w ostatnim okresie jest niewspółmierna do potrzeb. W kraju istnieje niewiele obiektów przyjmujących odpady z azbestem, natomaist w województwie wielkopolskim są to:

- składowisko odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne Pasięka gm. Trzemeszno, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „IZOPOL” S.A. Trzemeszno ul. Gnieźnieńska 4
- składowisko odpadów niebezpiecznych w Koninie ul. Sulańska 11
- składowisko odpadów w Goraninie pow. Koniński, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Gospodarki EKOSERWIS s.c. Wołomin ul. Partyzantów 38

6. Przewidywane zmiany związane z gospodarką odpadami azbestowymi

Nie przewiduje się żadnych zmian związanych z gospodarką odpadami. Będą one składowane na jednym z wcześniej wymienionych składowisk, które spełniają wymogi regulowane ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Demontaż oraz transport odpadów zawierających azbest będzie wykonywany przez firmę posiadającą odpowiednie uprawnienia, co ograniczy przedostawanie się włókien azbestu do atmosfery w otoczeniu.

7. Ustalenie polityki, celów i zadań

Podstawowym celem „Programu” jest usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobrzyca, a przez to wyeliminowanie szkodliwego wpływu i niebezpiecznych dla zdrowia skutków działania azbestu. Osiągając ten cel wypełnione zostanie zobowiązanie, jakie Polska złożyła Unii Europejskiej, deklarując oczyszczenie terenu państwa z azbestu i wyrobów go zawierających do 2032 roku. Gmina Dobrzyca zakłada usunięcie całej ilości azbestu zgodnie z obowiązującym planem. W związku z tym program zakłada realizację szeregu zadań. Wyznaczoną politykę usuwania wyrobów zawierających azbest należy przeprowadzić według planu działań umieszczonego w kolejnych rozdziałach.

8. Ustalenie długoterminowego programu strategicznego

Na terenie gminy Dobrzyca znajduje się 188 248 m², co odpowiada 2 070,728 Mg wyrobów zawierających azbestowych zabudowanych w obiektach budowlanych. Trwałość płyt azbestowo-cementowych określa się na około 30 lat, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów jest z reguły krótszy. W tym czasie powstawać będzie znaczna ilość odpadów, które zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) sklasyfikowane zostały na liście odpadów niebezpiecznych. Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych jest ich składowanie na specjalnie do tego celu przygotowanych składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych, odpowiednio przygotowanych, częściach składowisk innych niż niebezpieczne i obojętne. Obecnie na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonują trzy składowiska, na którym można składować odpady zawierające azbest:

- ◆ składowisko odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne Pasieka, gm. Trzemeszno, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „IZOPOL” S. A., Trzemeszno, ul. Gnieźnieńska 4;
- ◆ składowisko odpadów niebezpiecznych w Koninie, ul. Sulańska 11;
- ◆ składowisko odpadów w Goraninie pow. Koniński, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami „EKOSERWIS” S.C., Wołomin, ul. Partyzantów 38.

Żadne z powyższych składowisk nie znajduje się na terenie powiatu pleszewskiego.

Problem dostosowania istniejących składowisk do składowania odpadów zawierających azbest ma zostać rozwiązany na mocy dyrektywy unijnej (99/31/WE w sprawie składowania odpadów), która nakłada obowiązek zmodernizowania istniejących składowisk do 1 lipca 2012 r.. Nowe składowiska odpadów azbestowych powinny spełniać wymagania wymienionej dyrektywy z chwilą ich zakładania.

Cele, zadania i działania związane będą w głównej mierze z realizowaną na rozpatrywanym terenie gospodarką odpadami.

W "Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" założono usunięcie wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r. okres ten podzielono na 2 podokresy – do końca 2013 roku oraz od 2014 do końca 2032 roku.

Stopnie pilności I-III określono na podstawie *"Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski"*, są to odpowiednio:

- ♦ I – wymiana, naprawa, działanie wymagane bezzwłocznie;
- ♦ II – ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku;
- ♦ III – ponowna ocena w terminie do 5 lat.

Cele długoterminowe

Cele długoterminowe obejmują działania związane z postępowaniem z wyrobami azbestowymi, które realizowane będą do roku 2032. W ramach realizacji tych celów dla gminy Dobrzyca przyjęto:

- Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest;
- Wdrażanie systemu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz systemu ich magazynowania i wywozu na składowisko odpadów niebezpiecznych;
- Oczyszczanie terenów miejskich i innych terenów publicznych z odpadów azbestowych;
- Wyeliminowanie i unieszkodliwienie ich poprzez deponowanie odpadów zawierających azbest na bezpiecznych składowiskach odpadów azbestowych;
- Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest;
- Prowadzenie monitoringu realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom;
- Usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz poddanie unieszkodliwieniu odpadów zawierających azbest.

Działania

W 2007r. na obszarze gminy Dobrzyca przeprowadzono inwentaryzację ilości wyrobów zawierających azbest oraz utworzono bazę danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest. Na tej podstawie opracowano plan usuwania wyrobów zawierających azbest.

Dla gminy Dobrzyca, na lata 2007 – 2032 wyznacza się następujący plan działań, które pozwoli na osiągnięcie celów i wykonanie zadań w ramach planowanego systemu usuwania wyrobów zawierających azbest:

Tabela 4

Plan działań usuwania azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych na terenie gminy Dobrzyca na lata 2007 - 2032

Lp.	Działanie	Rola samorządu gminy	Stopień pilności	Termin realizacji
1.	Organizacja kampanii informacyjnej o szkodliwości wyrobów zawierających azbest i bezpiecznym jego usuwaniu	Opracowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych	I	2007 – 2008
2.	Realizacja planu usuwania wyrobów zawierających azbest	Koordynowanie realizacji planu, pozyskiwanie źródeł finansowania	I	2007 – 2032
3.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest	Prowadzenie akcji informacyjnej nt. postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobu ich usuwania, wpływu azbestu na organizm ludzki i jego zdrowie	I	2007 – 2013
4.	Oczyszczenie terenów miejskich i innych terenów publicznych z odpadów azbestowych	Koordinacja realizacji działania, pozyskiwanie źródeł finansowania	II	2009 – 2032
5.	Eliminacja możliwości powstawania „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest	Bieżący monitoring oczyszczania miasta z odpadów azbestowych, wizje lokalne, współpraca z WIOŚ	II	2009 – 2032
6.	Bieżący monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom	Opracowanie zakresu i formy prowadzenia sprawozdawczości z realizacji planu	III	2007 – 2032
7.	Okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu	Analiza wyników monitoringu, informacja zwrotna od mieszkańców w formie specjalnie opracowanych ankiet	III	2007 – 2032

Źródło: opracowanie własne w oparciu o informacje uzyskane z Urzędu Gminy Dobrzyca

9. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest

9.1. Ustalenie krótkoterminowego planu działań

Cele krótkoterminowe

W "Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Dobrzyca", który objął lata 2004 – 2010, jako jeden z nadrzędnych celów określono sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest. Stąd cele krótkoterminowego planu działań obejmują działania związane z postępowaniem z azbestem oraz z gospodarką odpadami. Realizację tych celów wyznaczono na lata 2007 – 2013. są to odpowiednio:

- Dokonanie rozpoznania stopnia zużycia wyrobów zawierających azbest zabudowanych na konkretnych obiektach i utworzenie bazy danych o lokalizacji tych wyrobów – inwentaryzacja została już przeprowadzona;
- Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania;
- Pozyskiwanie funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu;
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest;
- Odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i innych;
- Transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest;
- Monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom.

Działania

Dla gminy Dobrzyca na lata 2007 – 2013 wyznacza się następujący plan działań, który pozwoli na osiągnięcie celów i wykonanie zadań w ramach planowanego systemu usuwania wyrobów zawierających azbest:

Tabela 5

Plan działań usuwania azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych na terenie gminy Dobrzyca na lata 2007 - 2013

Lp.	Działanie	Rola samorządu gminy	Stopień pilności	Termin realizacji
1.	Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu	Kontakt z Wojewódzkim i Powiatowym Funduszem Ochrony Środowiska	I	2007
2.	Zorganizowanie spotkania z mieszkańcami, którzy zgłosili posiadanie wyrobów zawierających azbest, informacje o firmie, która podejmie się usunięcia wyrobów azbestowych	Informacja o spotkaniu, jego zorganizowanie i przeprowadzenie	I	2007

Lp.	Działanie	Rola samorządu gminy	Stopień pilności	Termin realizacji
3.	Działania informacyjne i edukacyjne w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest	Przygotowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych	I	2007 – 2013
4.	Przeprowadzenie przez właścicieli i zarządców obiektów budowlanych oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, określenie stopnia pilności usunięcia tych wyrobów oraz przekazanie zebranych informacji (na specjalnie przygotowanych arkuszach ocen), do nadzoru budowlanego w gminie	Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych	I	2007
5.	Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym, innym właścicielom zasobów mieszkaniowych i przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych i elewacji zawierających azbest	Kontakt z Wojewódzkim i Powiatowym Funduszem Ochrony Środowiska	I	2007
6.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest: – usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych będących własnością Gminy – wymiana rur wodociągowo – kanalizacyjnych z azbestu	Prowadzenie szerokiej akcji informacyjnej nt. postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobu ich usuwania, wpływu azbestu na organizm ludzki	I, I, III – w zależności od oceny stanu	2007 – 2013
7.	Odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i innych	Kontakt z uprawnionymi odbiorcami, przygotowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych	I, I, III – w zależności od postępu prac usuwania wyrobów azbestowych	2007-2013
8.	Transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest	Kontakt z uprawnionymi odbiorcami, przygotowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych	II	2007 – 2013
9.	Działania informacyjne i edukacyjne w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest	Przygotowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych	I	2007 – 2013
10.	Pomoc finansowa na inwestycje związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	Zabezpieczanie Corocznie w Gminnym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz w budżecie gminy określonej kwoty przeznaczonej na dotację inwestycji związanych z usuwaniem azbestu	I	2007-2013

Lp.	Działanie	Rola samorządu gminy	Stopień pilności	Termin realizacji
11	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest	Zbieranie informacji zwrotnych w formie specjalnie opracowanych ankiet, wizje lokalne	III	2007-2013

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o informacje uzyskane z Urzędu Gminy Dobrzyca

9.2. System usuwania wyrobów zawierających azbest

System usuwania wyrobów zawierających azbest stanowi podstawę realizacji niniejszego Planu. Przedstawia się następująco:

1. Dokonanie rozpoznania stopnia zużycia wyrobów zawierających azbest zabudowanych na konkretnych obiektach i utworzenie bazy danych o lokalizacji tych wyrobów

Na terenie gminy Dobrzyca przeprowadzono niezbędną inwentaryzację istniejących wyrobów zawierających azbest w oparciu o specjalistyczne ankiety i wizje lokalne, następnym etapem diagnozy będzie dokonanie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest oraz określenie stopnia pilności usunięcia tych wyrobów – w gestii użytkowników obiektów.

2. Sposób usuwania wyrobów zawierających azbest

Demontaż pokryć cementowo – azbestowych jest ściśle regulowany przepisami prawnymi, wykonawcy prac powinni posiadać stosowne zezwolenie, tj. ważną decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, wydaną przez starostę powiatu, na terenie którego będą prowadzone roboty. Pracownicy powinni zostać przeszkoleni w zakresie bezpiecznego postępowania z azbestem podczas jego usuwania oraz dysponować niezbędnym zapleczem technicznym. Każda z takich firm powinna mieć podpisaną umowę z uprawnionym podmiotem na odbiór, transport i unieszkodliwienie wytworzonych odpadów niebezpiecznych.

Po wykonaniu prac wykonawca jest zobowiązany wydać właścicielowi /użytkownikowi/ zarządcy pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych. Oświadczenie to należy przechowywać przez okres co najmniej 5 lat.

3. Sposób odbioru, transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych

Ze względu na właściwości toksyczne azbestu zbiórka odpadów zawierających azbest będzie się odbywała w miejscu ich wytworzenia, transport odpadów niebezpiecznych należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne. Odpady niebezpieczne zawierające azbest kierowane są na składowisko przeznaczone do składowania tego typu odpadów gdzie następuje ich

unieszkodliwianie poprzez deponowanie.

4. Sposób ewidencji danych dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest

Urząd Gminy Dobrzyca będzie zbierał informacje zwrotne od osób i podmiotów posiadających na swoich posesjach wyroby azbestowe w formie specjalnie opracowanych ankiet, których analiza posłuży do ciągłej weryfikacji i aktualizacji Planu

5. Sposób zarządzania organizacją i wdrażania projektowanych rozwiązań

Organizacja i wdrażanie Planu leży w gestii komórki ds. Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Dobrzyca.

6. Sposób doskonalenia kadr

Wyznaczona kadra do realizacji Planu pozostaje w ciągłym kontakcie z nadrzędnymi organami administracyjnymi (Starostwo Powiatowe w Pleszewie, Wielkopolski Urząd Wojewódzki) oraz instytucjami pokrewnymi (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzki, Powiatowy i Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

7. Sposób edukacji i informacji społeczeństwa w zakresie problematyki azbestowej

Jednym z głównych elementów Planu stanowią działania edukacyjne i informacyjne w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz wpływu azbestu na organizm ludzki.

9.3. Sposób i źródła finansowania działań

Program likwidacji azbestu stanowi podstawowy instrument wspierający pozyskiwanie środków zewnętrznych na działania zmierzające do oczyszczania terenu z wyrobów zawierających azbest. Specjalne procedury konieczne do wdrożenia przy pracach z azbestem i sposób jego unieszkodliwiania wymagają znacznych środków finansowych. Stąd konieczne jest udzielanie jak najszerszego wsparcia finansowego dla wszystkich inicjatyw związanych z usuwaniem wyrobów i odpadów zawierających azbest, a także z monitoringiem zanieczyszczenia środowiska azbestem.

Koszty utylizacji azbestu

Po przeanalizowaniu ofert firm zajmujących się unieszkodliwianiem azbestu wybrano firmy, które posiadają pozwolenie na działalność na terenie całego kraju. Koszty obejmujące całość usług, czyli demontaż, transport i unieszkodliwienie odpadów, zawarto w tabeli:

Tabela 6
Koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest

Lp.	Firma	Koszty
1.	TKJ MATUSZEWSKI Sp. J. ul. Porucznika Krzyscha 5 83-300 Grudziądz	ok. 15 zł netto/m ²
2.	PPHU EKO-MIX ul. Grabiszyńska 163 50-950 Wrocław	ok. 15 zł netto/m ²
3.	Doradca Profesjonalnych Usług MULTIPOL Al. Szucha 11/14 00-580 Warszawa	ok. 20 zł netto/m ² (cena zależy od ilości odebranego wyrobu, im jest go więcej tym cena jest niższa)
4.	Am Trans Progress Sp. z o. o. Poznań Sarmacka 7	17 zł netto/m ²

Źródło: w/w firmy

Na terenie Gminy Dobrzyca występuje **188 248 m²** azbestu.

Łączny koszt unieszkodliwienia tej ilości:

15 zł netto/m² x 188 248 m² = 2 823 720 zł netto + 22% VAT = 3 444 938,4 zł

Źródła finansowania inwestycji ekologicznych można podzielić na trzy grupy:

- publiczne - np. pochodzące z budżetu państwa, miasta lub gminy lub pozabudżetowych instytucji publicznych,
- prywatne - np. z banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych,
- prywatno-publiczne - np. ze spółek prawa handlowego z udziałem gminy.

W Polsce najczęstszymi formami finansowania inwestycji ekologicznych są:

- fundusze własne inwestorów,
- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe.

1) Środki z budżetu państwa

Planowane wydatki z budżetu państwa w okresie 30-lat (plan długoterminowy) ograniczone zostały do czterech zadań:

- wydatki na finansowanie działalności Głównego Koordynatora określone w Krajowym Programie Usuwania Azbestu z terytorium Polski,
- wydatki na działalność informacyjno-popularyzacyjną w mediach dotyczącą bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania, a także informacji o

szkodliwości azbestu i sposobów chronienia przed narażeniem na jego emisję,

- wydatki na opracowanie (lub udział) terenowych planów ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest, a także szkolenia pracowników administracji publicznej (szczególnie centralnego i wojewódzkiego) w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu,
- wydatki na opracowanie programów zdrowotnych i utworzenie ośrodka oceny ryzyka.

2) Środki z funduszy ochrony środowiska

Fundusze ekologiczne są najbardziej znanym i wykorzystywanym źródłem dotacji i preferencyjnych kredytów dla podmiotów podejmujących inwestycje ekologiczne. Wpływa to na: ilość środków finansowych jaką dysponują fundusze, warunki udostępniania środków finansowych pożyczkobiorcą oraz procedury dochodzenia do uzyskania finansowego wsparcia funduszu. Bliskość funduszy i ich regionalny charakter (fundusze wojewódzkie) ma także znaczenie dla ich wyróżnienia w gronie inwestorów ekologicznych.

Środki te powstają z opłat za korzystanie ze środowiska, ponoszonych zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) przez prowadzących działalność gospodarczą. Opłaty te stanowią dochód Narodowego, Wojewódzkich, Powiatowych i Gminnych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jedną z możliwości wydatkowania tych środków jest ich przeznaczenie na pokrycie kosztów realizacji przedsięwzięć związanych z usuwaniem azbestu z terytorium kraju, w tym na budowę składowisk odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest.

a) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Zakres działania Funduszu obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym.

Podstawowymi formami finansowania zadań proekologicznych przez NFOŚiGW są preferencyjne pożyczki i dotacje, ale uzupełniają je inne formy finansowania, np. dopłaty do preferencyjnych kredytów bankowych, uruchamianie ze swych środków linii kredytowych w bankach czy zaangażowanie kapitałowe w spółkach prawa handlowego. NFOŚiGW administruje również środkami zagranicznymi przeznaczonymi na ochronę środowiska w Polsce, pochodzącymi z pomocy zagranicznej.

Środki, którymi dysponuje NFOŚiGW, pochodzą głównie z opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. Przychodami Narodowego Funduszu są także wpływy z opłat produktowych oraz wpływy z opłat i kar pieniężnych.

b) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Od roku 1993 WFOŚiGW posiadają osobowość prawną co umożliwiło im udzielanie, obok dotacji, także pożyczek preferencyjnych. Podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu:

- opłat za składowanie odpadów i kar związanych z niezgodnym z przepisami prawa ich składowaniem (28,8% tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian oraz za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych, a także z wpływów z kar za naruszanie warunków korzystania ze środowiska (50,4% tych wpływów).

Dochodami WFOŚiGW mogą być także środki z tytułu: posiadania udziałów w spółkach, odsetek od udzielanych pożyczek, emisji obligacji, zysków ze sprzedaży i posiadania papierów wartościowych, zaciągania kredytów, oprocentowania rachunków bankowych i lokat, wpłat z innych funduszy, wpływów z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej, dobrowolnych wpłat, zapisów i darowizn osób fizycznych i prawnych, świadczeń rzeczowych i środków pochodzących z fundacji, innych dochodów określonych przez Radę Ministrów.

Z WFOŚiGW mogą być przyznane dotacje na usuwanie azbestu jeżeli zadanie jest realizowane przez:

- samorządy terytorialne,
- celowe związki oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- komunalne jednostki organizacyjne,
- podmioty mające status organizacji pożytku publicznego.

Wysokość dotacji nie może przekroczyć 50 % kosztów rzeczywistych zadania.

c) Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PFOŚiGW) utworzone zostały na początku roku 1999 wraz z utworzeniem powiatowego szczebla administracji państwowej. Fundusze te nie mają osobowości prawnej. Dochodami PFOŚiGW są wpływy z:

- opłat za składowanie i magazynowanie odpadów i kar związanych z niezgodnym z przepisami prawa ich składowaniem lub magazynowaniem (10% tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska a także z wpływów z administracyjnych kar pieniężnych (także 10% tych wpływów poza opłatami i karami za usuwanie drzew i krzewów, które w całości stanowią przychód gminnego funduszu).

Dochody PFOŚiGW przekazywane są na rachunek starostwa, w budżecie powiatu mają charakter działu celowego. Obecnie środki powiatowych funduszy przeznacza się na wspomaganie działalności w zakresie określonym jak dla gminnych funduszy, a także na realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi i inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie

środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju.

PFOŚiGW powinny corocznie zabezpieczać określoną pulę pieniężną w celu przeznaczenia na dotację inwestycji związanych z usuwaniem azbestu. Ta forma pomocy powinna być przeznaczona dla najuboższych właścicieli budynków, którzy nie mają możliwości pozyskania funduszy z innych źródeł.

d) Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na dochód GFOŚiGW składa się: całość wpływów z opłat za usuwanie drzew i krzewów, 50% wpływów z opłat za składowanie odpadów na terenie gminy, 10% wpływów z opłat i kar z terenu gminy za pozostałe rodzaje gospodarczego korzystania ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian oraz szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych. Dochody te mogą być wykorzystane na m. in.: dotowanie i kredytowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska, realizacji przedsięwzięć związanych z gospodarczym wykorzystaniem odpadów, wspieranie działań zapobiegających powstawaniu odpadów.

Gminne fundusze nie są prawnie wydzielone ze struktury organizacyjnej gminy, a więc podobnie jak PFOŚiGW nie mają osobowości prawnej i nie mogą udzielać pożyczek. Celem działania GFOŚiGW jest dofinansowywanie przedsięwzięć proekologicznych na terenie własnej gminy. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w gminach. Środki finansowe mogą być przeznaczone m. in. na dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest.

3) Środki z Unii Europejskiej

Inicjatywy samorządów oraz instytucji publicznych w zakresie gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest, mogą być realizowane przy współudziale następujących środków:

a) pochodzących z Funduszu Spójności

Wykorzystanie pomocy z Funduszu Spójności następuje w oparciu o Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013. Współfinansowanie z Funduszu Spójności w obszarze ochrony środowiska mogą otrzymać m. in. inwestycje z dziedziny racjonalizacji gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi. Do ubiegania kwalifikują się inwestycje o wartości całkowitej powyżej 10 mln Euro, a beneficjentami pomocy mogą być jednostki samorządu terytorialnego, gdyż projekty o takiej wartości są w stanie zorganizować głównie średnie lub duże miasta bądź np. związki miast czy gmin. Celem strategii dla Funduszu Spójności to wsparcie podmiotów publicznych w realizacji działań na rzecz poprawy stanu środowiska będące realizacją zobowiązań Polski wynikających z wdrażania prawa ochrony środowiska Unii Europejskiej, poprzez dofinansowanie:

- realizacji indywidualnych projektów,
- programów grupowych z zakresu ochrony środowiska,

- programów ochrony środowiska rządowych i samorządowych.

b) pochodzących z Funduszy Strukturalnych

Środki finansowe mogą być wykorzystane na budowę, modernizację, rekultywację lub likwidację składowisk odpadów, kompleksowy system zagospodarowania odpadów czy remont obiektów użyteczności publicznej (np. z wymianą elementów konstrukcyjnych zawierających azbest) oraz projektów związanych m. in. z modernizacją obiektów użyteczności publicznej, które mogą być powiązane z usuwaniem azbestu.

Programowanie pomocy na lata 2007 - 2013 przewiduje możliwości pozyskania środków unijnych na projekty związane z mieszkalnictwem. Obecnie pozyskanie funduszy na projekty dotyczące usuwania azbestu z osiedli zabudowy wielorodzinnej nie jest możliwe. Fakt wprowadzenia w programach operacyjnych działań związanych z mieszkalnictwem może być szansą na pozyskanie środków w formie dotacji na działania związane z bezpiecznym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych.

4)Banki

Coraz więcej banków wykazuje zainteresowanie inwestycjami w zakresie ochrony środowiska. Dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają one swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe). Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska. Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych.

10. Wdrożenie planu

Wdrożenie gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest jest etapem istotnym z punktu widzenia, czy plan pozostanie dokumentem jakim był w momencie opracowywania planu czy też będzie realizowany zgodnie z przyjętym harmonogramem działań i czy będzie dokumentem „żywym”, aktualizowanym w zależności od warunków jego realizacji.

Wdrożenie planu powinno być spójne z innymi działaniami gminy w zakresie ochrony środowiska i zdrowia ludzi, a w szczególności z :

- gminnym programem ochrony środowiska,
- gminnym planem gospodarki odpadami,

jak również w powiązaniu z:

- „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”,
- wojewódzkim i powiatowym programem usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest

i przyjęte przez radę gminy w formie uchwały.

Zasadami wdrażania planu są:

- zasada odpowiedzialności za wdrożenie planu – tj. wybór osoby lub jednostki odpowiedzialnej za realizację planu;
- zasada spójności z programami i planami na poziomie kraju, województwa, powiatu,
- zasada uaktualniania planu,
- zasada współpracy w realizacji planu zarówno z organami sektora publicznego i prywatnego,
- zasada ciągłej edukacji ekologicznej i dostępu do informacji w zakresie realizacji planu społeczeństwa i bezpośrednich uczestników w realizacji planu.

11. Sposób monitoringu i oceny wdrażania planu

Gminny plan usuwania azbestu powinien być uważany za „żywy” dokument podlegający aktualizacji. Wynika z obowiązku właścicieli, zarządców i użytkowników przedkładania corocznych informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania. Również konieczność aktualizacji planu powinna wynikać ze sporządzenia przez właściciela, zarządcę lub użytkownika wyrobów zawierających azbest tj. sporządzenia oceny po 5 latach lub po roku, w zależności od stanu technicznego wyrobów. Lista wskaźników zaproponowanych do oceny wdrażania planu powinna być przedmiotem aktualizacji, co do ich liczby i rodzajów, w zależności od danych zebranych w trakcie realizacji planu.

Tabela 7

Wskaźniki monitorowania i oceny skuteczności wdrażania gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest

Lp.	Wskaźnik	Jednostka
I WSKAŹNIKI ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ		
1.	Liczba, jakość i skuteczność wydawnictw, publikacji, kampanii edukacyjno – informacyjnych z zakresu usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest	ilość/opis
2.	Liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z problematyką azbestową	ilość/opis
3.	Ilość i jakość interwencji zgłoszonych przez mieszkańców	ilość/opis
4.	Szkolenia kadry administracyjnej jednostek samorządowych w zakresie problematyki azbestowej	ilość/opis
5.	Inicjatywy społeczności lokalnych w zakresie problematyki azbestowej	ilość/opis
6.	Interwencje podejmowania przez jednostki kontrolne (Nadzór budowlany, Inspekcja Ochrony Środowiska, Inspekcja Sanitarna, jednostki gminy)	ilość/opis
II. WSKAŹNIKI PRESJI ŚRODOWISKOWEJ ORAZ WSKAŹNIKI STANU ŚRODOWISKA ZWIĄZANE Z GOSPODARKĄ ODPADAMI		
1.	Ilość obiektów, urządzeń, instalacji z wyrobami zawierającymi azbest	szt.
2.	Stopień pilności w użytkowaniu wyrobów zawierających azbest: I II III	%
3.	Ilość obiektów, urządzeń, instalacji objętych zabezpieczeniem wyrobów	szt.
4.	Wskaźnik zabezpieczanych i usuwanych wyrobów	Mg, m ² ,kg
5.	Ilość odpadów azbestowych	Mg
6.	Ilość odpadów azbestowych składowanych na składowiskach	Mg

Źródło: Opracowanie własne

12. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi w ostatnich latach priorytet w walce z odpadami niebezpiecznymi ze względu na zagrożenie zdrowia ludzi i ochronę środowiska. Okres usunięcia wyrobów azbestowych na terytorium Polski określono na lata 2003 – 2032.

Opracowanie programu usuwania azbestu stanowi jedno z zadań samorządu gminnego, które zostało określone w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętym przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 r.

W „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dobrzyca na lata 2006-2032” zawarto podstawowe informacje na temat azbestu, kierunkach zastosowania wyrobów azbestowych oraz jego wpływie na zdrowie człowieka. Przedstawiono szacunkowe ilości wyrobów azbestowych występujących na terenie gminy oraz obliczono szacunkowy koszt usunięcia tych wyrobów.

„Program...” ma na celu również zapoznanie z przepisami prawnymi dotyczącymi postępowania przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz wynikającymi z nich procedurami aby uniknąć sytuacji np. niewłaściwego ich demontażu a tym samym zagrożenia zdrowia ludzkiego.

W „Programie...” wskazano także możliwości pozyskania środków z różnych źródeł na usuwanie wyrobów azbestowych.

W opracowaniu zawarto również harmonogram najważniejszych zadań do realizacji w rozbiciu na poszczególne lata.

Po terminie obowiązywania „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie gminy Dobrzyca” w/w opracowanie powinno być poddane aktualizacji m. in o :

- obowiązujące przepisy,
- dane dotyczące ilości wyrobów azbestowych występujących na terenie gminy Dobrzyca,
- możliwości pozyskania funduszy.

13. Literatura

Akty prawne:

1. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 roku, w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876);
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649);
3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2005 roku w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217 poz. 1833),
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz.U.Nr 280 poz. 2771),
6. Ustawa z dnia 21 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz.U. Nr 62, poz.628 z póź. zmian)
7. Ustawa z dnia 21 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst ustawy Dz. U. Nr 129 poz. 902),
8. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane /jednolity tekst ustawy (Dz. U. Nr 156, poz. 1118, z póź. zmian),
9. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z póź. zmian)
10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z dnia 2 kwietnia 2004 r.),
11. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej dotyczące zasad BHP przy usuwaniu i zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z 2004 r.).
12. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 1997 Nr 101 poz. 628 z późniejszymi zmianami),
13. Dyrektywa rady z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG) (Dz. U. L 85 z 28.3.1987, str.

40),

14. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli.

Literatura:

1. *„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”*, który został zatwierdzony przez Radę Ministrów dnia 14 maja 2002 roku,
2. *„Zasady Postępowania z Wyrobami zawierającymi azbest”* - Instytut Gospodarki Odpadami w Katowicach,
3. Gminny plan usuwania wyrobów zawierających azbest – WZÓR – Gliwice 2006

14. Spis tabel

Numer tabeli	Nazwa	Numer strony
Tabela 1	Wykaz wsi sołeckich w gminie Dobrzyca	7
Tabela 2	Ilościowe zestawienia wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach Gminy Dobrzyca /stan na dzień 31 grudnia 2006 r./	25
Tabela 3	Ilościowe zestawienia ze względu na rodzaj wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach Gminy Dobrzyca /stan na dzień 31 grudnia 2006 r./	26
Tabela 4	Plan działań usuwania azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych na terenie gminy Dobrzyca na lata 2007 - 2032	36
Tabela 5	Plan działań usuwania azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych na terenie gminy Dobrzyca na lata 2007 - 2013	37
Tabela 6	Koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest	40
Tabela 7	Wskaźniki monitorowania i oceny skuteczności wdrażania gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest	47

15. Spis rysunków

Numer rysunku	Nazwa	Numer strony
Rysunek 1	Plan gminy Dobrzyca	6
Rysunek 2	Graficzny wzór oznakowania azbestu	31

16. Spis wykresów

Numer wykresu	Nazwa	Numer strony
Wykres 1	Ilościowy rozkład wyrobów zawierających azbest w gminie Dobrzyca	27
Wykres 2	Ilościowy rozkład wyrobów zawierających azbest w gminie Dobrzyca	28
Wykres 3	Ilościowe zestawienie ze względu na rodzaj wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach	29
Wykres 4	Ilościowe zestawienie ze względu na rodzaj wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach	30
Wykres 5	Zestawienie rodzajów pokryć dachowych	30